

Надія Бортник

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету "Львівська політехніка",
завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права,
д-р юрид. наук, проф.
bnp1969n@gmail.com

Олег Корчинський

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету "Львівська політехніка"
аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права

ПІДРУНТЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

© Бортник Н., Корчинський О., 2018

Стаття присвячена дослідженню генези становлення системи адміністративних судів в Україні, які є тією складовою судочинства, що забезпечують захист людини і громадянина у спорі з органами публічної влади.

Ключові слова: адміністративний суд; публічні органи влади; адміністративне судочинство.

Надежда Бортнык, Олег Корчинский

ОСНОВА СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ СУДОВ: ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Статья посвящена исследованию генезиса становления системы административных судов в Украине, которые являются той составляющей судопроизводства, обеспечивающей защиту человека и гражданина в споре с органами публичной власти.

Ключевые слова: административный суд; государственные органы власти; административное судопроизводство.

Nadiya Bortnyk

Head of the Department of Administrative and Information Law
Educational-Scientific Institute of Law and Psychology
Lviv Polytechnic National University,
Doctor of Law, Professor

Oleg Korchinsky

post-graduate student of the department of administrative and information law
Educational and Research Institute of Law and Psychology
Lviv Polytechnic National University

BACKGROUND OF DEVELOPMENT AND DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE COURTS: HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS

Article investigates the genesis of a system of administrative courts in Ukraine, which is that part of justice that protect human and civil rights in a dispute with public authorities.

Key words: Administrative Court; public authorities; administrative proceedings.

Постановка проблеми. Сучасна система адміністративних судів в Україні є результатом багатолітнього процесу їх еволюції, розвитку суспільства, що населяло території української держави та політичних режимів, під впливом яких перебував український народ. Безперечним є той факт, що для того, щоб краще зрозуміти на фундаментальному рівні суть та значення сучасної системи адміністративних судів їх функціональне призначення та напрям, у якому необхідно їх реформувати та удосконалювати, замало вивчити всю нормативно-правову базу, на основі якої система адміністративних судів побудована. Необхідним у цьому контексті є вивчення та аналіз усієї історії адміністративної юстиції на теренах України від самого її зародження до сьогодення.

Аналіз дослідження проблеми. Питання функціонування адміністративних судів, перспектив їхнього розвитку або окремих аспектів їхньої діяльності досліджувало чимало науковців, серед яких: В. Б. Авер'янов, Д. Н. Бахрах, Ю. П. Битяк, О. Т. Боннер, І. М. Винокурова, Ю. В. Георгієвський, І. П. Голосніченко, І. А. Дьомін, І. Б. Коліушко, А. М. Колодій, О. В. Константи́й, М. В. Косюта, В. В. Кривенко, Р. О. Куйбіда, І. Є. Марочкін, О. Є. Міщенко, А. Ю. Осадчий, Ю. С. Педько, Ю. Є. Полянський, Д. М. Притика, П. М. Рабінович, Н. Г. Саліщева, М. І. Смокевич, Є.В. Чаку, Н. В. Шевцова, І. В. Шруб та ін.

Метою статті є дослідження генези зародження судової системи та підґрунтя запровадження адміністративних судів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що зародження судової системи на території, які займає сучасна Україна, бере свій початок ще з XI ст. за часів Київської Русі. У кожному історичний період судова система України, і зокрема система адміністративної юстиції, характеризувалася своїми особливостями.

У часи Київської Русі та Галицько-Волинського князівства влада визначала для себе основним завданням підтримати та забезпечити зовнішній та внутрішній мир. Водночас, у найвідомішому правовому документі тих часів Руській Правді, майже нічого не було про відносини управлінського характеру. Були деякі норми у договорах Русі з Візантією, уроках та князівських уставах, якими була врегульована торгівля, військова організація тощо.

У литовсько-польську добу панувала ідея правового обмеження влади правителя. Джерелами права на той час були Литовський Статут, магдебурзьке право. Статут містив норми, що регулювали ремісництво, торгівлю, військову службу, охорону природного середовища. Магдебурзьке феодальне міське право теж містило низку норм управлінського характеру, що стосувалися і відносин усередині самоврядної міської громади, і відносин між громадою та центральною й місцевою адміністрацією [1, с. 28]. У козацьку добу, як зазначає О. Є. Міщенко, адміністративне право набуло характеру козацько-бюрократичного права. Закріплюючи свавілля влади, воно все ж гарантувало народу обмежену свободу [2, с. 19].

Адміністративне право у козацьку добу можна охарактеризувати як козацько-бюрократичне право. Цим правом фактично закріплювалось свавілля влади, проте все ж гарантувалася і обмежена свобода народу. Можна сказати, що, маючи таке право, Україна пішла вперед порівняно із сусідніми державами, де все ще домінувало право адміністративного насильства. Відносини між адміністративною елітою були урегульовані шляхом видання універсалів, якими закріплювались засади особистої відданості до гетьманської адміністрації.

З формуванням центральних держав (Російська імперія, Австро-Угорщина), до складу яких входили українські землі, адміністративне право поступово трансформувалося в поліцейське право, що формально регламентувало захист правопорядку (принцип “держава – нічний сторож”) [3, с. 22] та на базі якого, як зазначав на поч. XX ст. В. В. Івановський, було сформоване сучасне адміністративне право [4, с. 34].

Віддаленим прототипом сучасних органів адміністративної юстиції можна розглядати створений у Росії Чолобитний наказ, що в XVI–XVII ст.ст., хоч і з перервами, функціонував у системі органів державного управління. Він виконував такі функції: а) приймав чолобитні (скарги, позови приватних осіб) на рішення посадових осіб того часу – дяків, піддячих, воєвод і т. д.; б) піддавав суду тих, на кого подавалися чолобитні; в) контролював діяльність інших урядових установ [5, с. 162].

Протягом XVIII – першої половини XIX ст. елементи адміністративної юстиції розвивалися з “влади нагляду” (слова С. А. Корфа), яку представляли Сенат і прокуратура – органи, що приймали скарги на чиновників і здійснювали нагляд за їхньою діяльністю. По-справжньому до Росії перші ідеї адміністративної юстиції у тій формі, в якій вони вже були утілені у Франції і Пруссії, проникли в 60–70-х роках XIX ст. разом із судовою реформою 1864 р. Відокремлення судової влади від адміністративної в результаті проведеної реформи, створення земських та міських органів самоврядування загострили питання про судовий контроль за діяльністю земської і міської адміністрації [6, с. 44].

Як зауважив С. Гогель, уже на початку 60-х років дехто з членів Державної Ради дійшли висновку про те, що “відчувається нестача в таких місцевих установах, які могли б правильно, неупереджено і без затримки розв’язувати спори, суперечки, що виникають у справах управління і всілякі загальні питання в судово-адміністративній сфері” [7, с. 162].

Однак, на думку В. В. Головки та С. С. Москаленко, найбільший розвиток теорії адміністративного права та його практичне застосування на території Російській імперії пов’язані з виходом в 1879 році монографії М. О. Куплеваського “Адміністративна юстиція в Західній Європі” [8], яка привернула увагу вчених-юристів в імперії до питань адміністративної юстиції, внаслідок чого до кінця XIX – початку XX ст. жоден підручник адміністративного (поліцейського) права не видавався без розділу про цей інститут [9, с. 39–40].

Загальна ідея адміністративного права почала виходити із значення адміністративного суду як засобу правового контролю за діяльністю адміністрації, зокрема, за такими проступками як недбалість у виконанні обов’язків, зловживання владою та хабарництво. Проте в XIX сторіччі в Російській імперії такі протиправні дії суб’єкта владних повноважень не були підставою для подачі скарги до суду. Такою підставою, як зауважує І. Т. Тарасов, була так звана “адміністративна неправда”, що мала місце в діяннях чиновників і виражалась у грубому порушенні суб’єктивного права особи [10, с. 158–159].

У період 70–90 рр. XIX ст. у Російській імперії, у склад якої у ті часи входила Україна, в кожній губернії для розгляду скарг підданих на міські, земські та інші місцеві органи влади були створені спеціальні судово-адміністративні “присутствія”. У кожній губернії було створено від 10 до 14 “присутствій”, при цьому кожне з “присутствій” розглядало скарги та виносило рішення тільки по своєму колу справ. Серед них існували по міських та земських справах, по промисловому податку, по фабричних справах, по селянських справах, по військовій повинності тощо.

Губернські “присутствія” були колегіальними органами і називалися “присутствіями змішаного складу”, тому що до них входили губернатор, віце-губернатор, “предводитель дворянства”, голова окружного суду, депутати міських чи земських зборів, а також посадові особи, що були фахівцями у тій галузі, якою займалося “присутствіє” [11, с. 111].

Можна сказати, що дореволюційні “присутствія”, або “присутнісні місця”, були своєрідними місцевими органами державного управління, певним аналогом сучасних органів виконавчої влади, разом з цим вони також були наділені і судовими повноваженнями щодо розгляду скарг підданих на місцеві органи влади.

М. Коркунов вважав губернські “присутствія змішаного складу” органами адміністративної юстиції. Інші вчені-правознавці (Б. Чичерін, В. Дерюжинський та ін.) вказували на переважання в їхньому складі бюрократичних діячів, відсутність публічності і

змагальності при розгляді скарг жителів губернії, що не давало можливості визнавати їх адміністративними судами [7, с. 163].

Функції вищого органу адміністративної юстиції здійснював Сенат. Віданням адміністративно-судовими справами між громадянами і владою та вирішенням спорів органів влади між собою займався Перший департамент при Сенаті. Якщо проблема громадянина не вирішувалась в “присутстві”, то він міг звернутися до Сенату, а саме в Перший департамент. Сенат розглядав скарги на постанови офіційних органів, не правильне залучення окремих осіб до відбування повинностей, скарги державних службовців на позбавлення їх пенсії тощо [12, с. 36].

На думку К. М. Кобилянського, для інституту адміністративної юстиції в дореволюційній Росії були характерними: 1) недосконалість побудови системи її органів, що проявлялось у відсутності чіткого поділу компетенції між ними, що, своєю чергою, призводило до порушень інстанційного розгляду справ; 2) відсутність притаманних судочинству принципів гласності, змагальності, усності в діяльності цих органів, а також недостатня розробленість просувальних форм їхньої діяльності, що по суті перетворювало ці органи з органів адміністративної юстиції на органи адміністративного свавілля; 3) участь у розгляді справи представників активної адміністрації, тобто ігнорування принципу про те, що не можна бути суддею у власній справі, а також незадовільне вирішення кадрового питання складу цих органів із точки зору професійної придатності та освітнього рівня [13, с. 266].

У період Першої російської революції та встановлення принципу демократичності державних органів М. І. Лазаревський у своїх працях називав “адміністративною юстицією” особливу систему спеціальних судових установ, що мають на меті охороняти від порушення адміністрацією тих правових меж її повноважень, у дотриманні яких полягає суть правової держави” [14, с. 112]. В 1910 році С. А. Корф у своїй праці “Адміністративна юстиція Росії” зазначав, що адміністративна юстиція є нічим іншим, як ефективним засобом для подачі скарги на акти управління в спеціальному судовому порядку. Сам же адміністративний позов, на думку вченого, для громадянина є нічим іншим, як способом захисту його особистого права [15, с. 452–454]. Водночас, С. А. Корф зауважував, що правова природа адміністративної юстиції не може залежати від того факту, на загальний чи спеціальний суд покладено здійснення її функцій [15, с. 472–475, 477].

Восени 1908 року за тезами П. А. Столипіна Міністерство внутрішніх справ склало доповідь під назвою “Проект перетворення установ губернського управління статс-секретаря Столипіна”. У доповіді було надано визначення поняття адміністративної юстиції та запропоновано програму адміністративних заходів, покликаних створити систему повітово-волосних органів адміністративної юстиції і якісно поліпшити діяльність як губернських “присутствій”, так і Сенату. Однак убивство П. А. Столипіна в 1911 р., Перша світова війна 1914 р., лютий-жовтень 1917 р. перешкодили втіленню цієї програми в життя [16, с. 43].

Поява системи адміністративних судів в Україні безпосередньо тісно пов’язана з Російською та Австро-Угорською імперіями, адже велика частина українських земель була у їх складі. Тільки в 1917 році Тимчасовий уряд створив Особливу комісію, яка займалась складанням проектів основних законів. Серед проектів складених цією комісією був проект закону про адміністративні суди, ухвалений він був цього ж року. Також варто відзначити, що 30 травня 1917 року було ухвалено Положення про адміністративну юстицію.

Згідно зі Законом про утворення судів з адміністративних справ від 30 травня 1917 року, розгляд адміністративних справ у судах здійснювався за триступеневою структурою: Адміністративний суд, окружний суд та перший департамент Сенату. До їх підвідомчості входили справи щодо протестів комісарів Тимчасового уряду на розпорядження, постанови, дії установ та посадових осіб волосного, губернського, повітового та міського управління, також скарги по справам урядових закладів та посадових осіб на розпорядження, постанови та дії інших державних

установ у межах міста, волості, повіту, губернії, а ще розглядалися справи по скаргам приватних осіб на такого ж виду розпорядження, постанови та дії.

Результатом розпаду Російської імперії стало становлення української державності, що за невеликий період змінила декілька назв (УНР, ЗУНР, Українська Держава).

На території, що займають землі сучасних центральних і західних регіонів України (входили до складу Австро-Угорської імперії), законодавство періоду 1917–1920 років також акцентувало увагу на адміністративному судочинстві. 12 грудня 1917 року Секретарство судових справ внесло на розгляд Центральної Ради законопроект про утворення тимчасового Генерального Суду. Генеральний Суд став вищим судовим органом згідно Конституції Української Народної Республіки від 28 квітня 1918 року [17, с. 30]. У складі Генерального суду поряд із цивільним і карним існував і адміністративний департамент.

З початком становлення радянської влади головні ідеї щодо судової влади знайшли своє вираження у словах В. І. Леніна: “безумовним обов’язком пролетарської революції було не реформувати судові установи, а повністю знищити, змести вщент весь старий суд та його апарат” [18, с. 14]. Підтвердженням цього є прийнятий 19 лютого 1919 р. Радою Народних Комісарів УРСР Декрет про суд, згідно з яким були скасовані усі раніше створені суди.

Незважаючи на це, в науковому плані дослідження і розробка питань щодо адміністративних судів та адміністративної юстиції були досить активні. Особлива активність науковців відносно дослідження цих питань спостерігалась у 20-х роках ХХ століття. Вочевидь, це пов’язано з тим, що роботу по дослідженню питань адміністративної юстиції продовжили вчені, які працювали над цією проблематикою ще в часи дореволюційної Росії, або ж їхні учні.

Перший проект створення адміністративного суду відбувся ще 1918 р. [19, с. 60]. У 1921 р. Інститут радянського права при МДУ розробив проект Декрету про адміністративну юстицію РРФСР [20, с. 413], дещо пізніше Інститут радянського права в Україні також підготував проект Положення про Верховний адміністративний суд і про обласні та губернські адміністративні суди.

Декретом ВЦВК від 9 квітня 1919 року, постановою Народного Комісаріату Державного контролю від 4 липня 1919 року та циркулярною постановою Президії ВЦВК від 1921 року [21–23] був створений спеціальний апарат, який мав обслуговувати право скарги. В силу цих постанов на Народний Комісаріат Державного Контролю був покладений нагляд за організацією в усіх установах прийому скарг та заяв, а також утворення при самому Державному Контролі особливого Бюро прийому заяв на неправомірні дії, зловживання та правопорушення посадових осіб [24, с. 26].

Згідно з цими декретами та постановами право на порушення справи за скаргою мали всі громадяни. Зокрема, підставами на оскарження дій суб’єкта владних повноважень цими декретами називались: 1) невинуватість бюрократії, що зумовлює канцелярську тяганину; 2) грубе поведіння чиновника. Натомість, подання скарги на неправомірні дії органу чи посадової особи не могло бути підставою для того, щоб піддати скаржника репресіям [25, с. 275].

Починаючи з кінця 60-х років ХХ ст., в радянській юридичній літературі поняття “адміністративна юстиція” почало активно висвітлюватись, хоча єдиної думки стосовно його дефініції та правової природи науковці не сформулювали. Зокрема, В. А. Лорія стверджував, що адміністративна юстиція не поєднується з принципом демократичного централізму, вона суперечить засадам соціалістичного державного управління, головним чином тому, що органи управління в СРСР засновані за широкої участі народних мас та виражають інтереси трудящих, відповідно, ці органи й без спеціальних органів адміністративної юстиції забезпечують законні права та інтереси громадян [26, с. 20–21]. Водночас ідею використання в умовах соціалізму адміністративної юстиції найбільш послідовно і доказово розробляли М. Г. Саліщева [27, с. 137–157] та Д. М. Чечот [28, с. 55–57].

Необхідно зазначити, що хоч у радянський період так і не було створено системи адміністративних судів, поступово розширювалось коло спорів між громадянами та органами управління, які можна було оскаржити у суді.

Після розпаду СРСР Україна отримала у спадок систему, при якій адміністративні спори відносилися до відання загальних судів і розглядалися за правилами цивільного судочинства. Інші спори розглядалися в інстанційному порядку з додержанням правил адміністративного процесу [29, с. 91–95]. Водночас, з самого початку відновлення незалежності законодавець декларував потребу створення системи адміністративних судів, головним чином у Постанові ВР України “Про Концепцію судово-правової реформи в Україні” від 28 квітня 1992 року № 2296-ХІІ [30], якою було визначено основні напрями реформування судової влади, один з яких передбачав поступове створення в Україні підсистеми адміністративних судів [31, с. 39].

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що кожен історичний період залишив свій відбиток у процесі становлення та розвитку адміністративного судочинства, з роками система адміністративних судів ставала ефективнішою та дієвішою, остаточно сформувалась у повноцінну ланку судової системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина. Ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Видавництво “Юридична думка”, 2004. 584 с.
2. Міщенко О. Є. Правове регулювання здійснення адміністративного судочинства в умовах реформ та економічних перетворень: автореф. канд. юр. наук, спец.: 12.00.07 “адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. К.: Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини “Україна”, 2011. 19 с.
3. Кампо В. М., Нижник Н. Р., Шльоер Б. П. Становлення нового адміністративного права України: науково-популярний нарис / за заг. ред. В. М. Кампо. К.: Видавничий Дім “Юридична книга”, 2000. 60 с.
4. Ивановский В. В. Учебник административного права. [4-е изд.]. Казань, 1911. 511 с. (Полицейское право. Право внутреннего управления).
5. Хомяков Г. А. Административный суд в Российской Федерации. Казань, 2001. С. 162.
6. Свида О. Г. Адміністративні суди в Україні: становлення та перспективи розвитку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2008. 232 с.
7. Хомяков Г. А. Административный суд в Российской Федерации. Казань, 2001. С. 162.
8. Куплеваский Н. Административная юстиция в Западной Европе: Административная юстиция во Франции. Ч. 1. Харьков: Унив. тип., 1879. 267 с.
9. Головка В. В., Москаленко С. С. Становление и развитие административного судопроизводства в России. *Научный вестник Омской академии МВД России*, 2007. № 2 (26). С. 39–44.
10. Тарасов И. Т. Организация административной юстиции. *Юридический вестник*, 1897. № 9. 735 с.
11. Шостенко О. І. Адміністративна юстиція України в складі Російської імперії. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. Одеса, 2002. С. 109–115.
12. Курко М. Н. Развитие судебной системы на территории Украины – исторический аспект (XVIII–XIX столетия). *Часопис Київського університету права*, 2010. С. 35–38.
13. Бандурка А. М., Тищенко Н. М. Административный процесс: учебник. К., Литера ЛТД, 2002. 288 с.
14. Лазаревский Н. И. Административная юстиция. Политическая энциклопедия. СПб., 1906. Вып. 1. С. 112–115.
15. Корф С. А. Административная юстиция в России: [в 2 т.]. СПб.: Типография Тренке и Фюсно, 1910. Т. 2. 507 с.
16. Шостенко О. І. Особливості запровадження адміністративної юстиції в Україні у контексті світової адміністративної теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004. 191 с.
17. Кобилянський К. М. Становлення адміністративних судів на землях сучасної України в період з 1917 по 1920 рік. *Наше право*, 2009. № 4. Ч.1. С. 27–31.
18. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: навч. посіб. К.: Кондор, 2006. 322 с.
19. Чечот Д. М. Административная юстиция (теоретические проблемы). Л.: Изд-во Ленинград. ун-та им. А. А. Жданова, 1973. 135 с.
20. Кобалевский В. Л. Советское административное право. Х., 1929. С. 413.
21. Собрание Узаконений. 1919. № 12. Ст. 122.
22. Собрание Узаконений. 1919. № 23. Ст. 271.
23. Собрание Узаконений. 1921. № 49. Ст. 348.
24. Міщенко О. Є. Правове регулювання здійснення

адміністративного судочинства в умовах реформ та економічних перетворень: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 214 с. 25. Елистратов А. И. Административное право. М.; Л.: Государственное издательство, 1929. 368 с. 26. Лория В. А. Некоторые вопросы теории кодификации административно-процессуального законодательства. Тбилиси, 1974. 104 с. 27. Салищева Н. Г. Административный процесс в СССР. М.: Изд. "Юридическая литература", 1964. 158 с. 28. Чечот Д. М. Административная юстиция (теоретические проблемы). Л., 1973. 134 с. 29. Ткач Г. Й. Історія і розвиток адміністративної юстиції в Україні. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали III регіональної наукової конференції. Львів, 1997. 92 с. 30. Буряк О. В. Організація системи спеціалізованих судів України в контексті конституційних приписів. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 3(16). С. 84–90. 31. Кобилянський К. М. Роль Конституційного Суду України і Верховного Суду України у становленні права на судовий захист в адміністративних судах України. *Адвокат*. № 4. № (115), 2010. С. 39–43.

REFERENCES

1. Averianov V. B. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative Law of Ukraine]. Akademichnyi kurs: Pidruch.: U dvokh tomakh: Tom 1. Zahalna chastyna. Red. kolehiia : V. B. Averianov (holova). K.: Vydavnytstvo "Iurydychna dumka", 2004. 584 p. 2. Mishchenko O. Ye. *Pravove rehuliuвання здійснення адміністративного судочинства в умовах реформ та економічних перетворень* [Legal regulation of the implementation of administrative justice in the conditions of reforms and economic transformations]: avtoref. kand. jur. nauk, spets.: 12.00.07 "administrativne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo". K.: Vidkryti mizhnar. un-t rozvytku liudyny "Ukraina", 2011. 19 p. 3. Kampo V. M., Nyzhnyk N. R., Shloer B. P. *Stanovlennia novoho administrativnoho prava Ukrainy* [The formation of a new administrative law of Ukraine]: naukovo-populiarnyi narys. Za zah. red. V. M. Kampo. K.: Vydavnychi Dim "Iurydychna knyha", 2000. 60 p. 4. Yvanovskiy V. V. *Uchebnyk admynystrativnoho prava* [Textbook of administrative law]. [4-e vyd.] Kazan, 1911. 511 p. (Polytseiskoe pravo. Pravo vnutrenneho upravleniya). 5. Khomiakov H. A. *Admynystrativnyi sud v Rossyiskoi Federatsyy*. [Administrative Court in the Russian Federation] Kazan, 2001. P. 162. 6. Svyda O. H. *Administrativni sudy v Ukraini: stanovlennia ta perspektyvy rozvytku* [Administrative Courts in Ukraine: Formation and Development Prospects]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.10. Odesa, 2008. 232 p. 7. Khomiakov H. A. *Admynystrativnyi sud v Rossyiskoi Federatsyy*. [Administrative Court in the Russian Federation.] Kazan, 2001. P. 162. 8. Kuplevskiy N. *Admynystrativnaia yustytsiia v Zapadnoi Evrope: Admynystrativnaia yustytsiia vo Frantsyy* [Administrative Justice in Western Europe: Administrative Justice in France]. Ch. 1. Kharkov: Unyv. typ., 1879. 267 p. 9. Holovko V. V., Moskalenko S. S. *Stanovlenye y razvytye admynystrativnoho sudoproizvodstva v Rossyy*. [Formation and development of administrative proceedings in Russia] Nauchnyi vestnyk Omskoi akademyy MVD Rossyy, 2007. No. 2 (26). P. 39–44. 10. Tarasov Y. T. *Orhanyzatsiia admynystrativnoi yustytsii*. [Organization of administrative justice] Yurydycheskyi vestnyk, 1897. No. 9. 735 p. 11. Shostenko O. I. *Administrativna yustytsiia Ukrainy v skladi Rosiiskoi imperii* [Administrative Justice of Ukraine within the Russian Empire.]. Visnyk Odeskoho instytutu vnutrishnikh sprav. Odesa, 2002. P. 109–115. 12. Kurko M. N. *Rozvytok sudovoi systemy na terytorii Ukrainy – istorychnyi aspekt (XVIII – XIX stolittia)* [Development of the judicial system on the territory of Ukraine - historical aspect (XVIII–XIX centuries)]. Chasopys Kyivskoho universytetu prava, 2010. P. 35–38. 13. Bandurka A. M., Tyshchenko N. M. *Admynystrativnyi protsess* [Administrative process]: uchebnyk. K., Lytera LTD, 2002. 288 p. 14. Lazarevskiy N. Y. *Admynystrativnaia yustytsiia* [Administrative Justice]. Polytycheskaia entsyklopediia. SPb., 1906. Выр. 1. P. 112–115. 15. Korf S. A. *Admynystrativnaia yustytsiia v Rossyy* [Administrative Justice in Russia]: [v 2 t.]. SPb.: Tipohrafiia Trenke y Fiusno, 1910. T. 2. 507 P. 16. Shostenko O. I. *Osoblyvosti zaprovadzhennia administrativnoi yustytsii v Ukraini u konteksti svitovoi administrativnoi teorii ta praktyky* [Peculiarities of Introduction of Administrative Justice in Ukraine in the Context of World

Administrative Theory and Practice]: dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. K.: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 2004. 191 p. 17. Kobylianskyi K. M. *Stanovlennia administratyvnykh sudiv na zemliakh suchasnoi Ukrainy v period z 1917 po 1920 rik* [The formation of administrative courts on the lands of modern Ukraine in the period from 1917 to 1920]. *Nashe pravo*, 2009. No. 4. Ch.1. P. 27–31. 18. Fiolevskiy D. P. *Sudova vlada i pravookhoronna systema v Ukraini* [Judicial power and law enforcement system in Ukraine]: navch. posib. K.: Kondor, 2006. 322 p. 19. Chechot D. M. *Admynystratyvnaia yustytsiia (teoretycheskye problemy)* [Administrative justice (theoretical problems)]. L.: Yzd-vo Lenynhrad. un-taym. A. A. Zhdanova, 1973. 135 p. 20. Kobalevskiy V. L. *Sovetskoe admynystratyvnoe pravo* [Soviet administrative law.]. X., 1929. P. 413. 21. *Sobranie Uzakonenyi* [Meeting of Laws]. 1919. No. 12. P. 122. 22. *Sobranie Uzakonenyi* [Assembly of Laws]. 1919. No. 23. P. 271. 23. *Sobranie Uzakonenyi* [Collection of Laws]. 1921. No. 49. P. 348. 24. Mishchenko O. Ye. *Pravove rehulivannia zdiisnennia administratyvnoho sudochynstva v umovakh reform ta ekonomichnykh peretvoren* [Legal regulation of the implementation of administrative justice in the conditions of reforms and economic transformations]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2011. 214 p. 25. Elystratov A. Y. *Admynystratyvnoe pravo* [Administrative law]. M.; L.: Hosudarstvennoe yzdatelstvo, 1929. 368 p. 26. Loryia V. A. *Nekotorye voprosy teoryi kodyfikatsyy admynystratyvno-protsessualnogo zakonodatelstva* [Some questions of the theory of codification of administrative-procedural legislation]. Tbylysy, 1974. 104 p. 27. Salysheva N. H. *Admynystratyvnyi protsess v SSSR* [Administrative process in the USSR]. M.: Yzd. "Iurydycheskaia lyteratura", 1964. 158 p. 28. Chechot D. M. *Admynystratyvnaia yustytsiia (teoretycheskye problemy)* [Administrative justice (theoretical problems)]. L., 1973. 134 p. 29. Tkach H. Y. *Istoriia i rozvytok administratyvnoi yustytsii v Ukraini. Problemy derzhavotvorenna i zakhystu prav liudyny v Ukraini* [History and development of administrative justice in Ukraine. Problems of state building and protection of human rights in Ukraine]: materialy III rehionalnoi naukovoï konferentsii. Lviv, 1997. 92 p. 30. Buriak O. V. *Orhanizatsiia systemy spetsializovanykh sudiv Ukrainy v konteksti konstytutsiinykh prypysiv* [Organization of the system of specialized courts of Ukraine in the context of constitutional requirements]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, 2009. No. 3(16). P. 84–90. 31. Kobylianskyi K. M. *Rol Konstytutsiynoho Sudu Ukrainy i Verkhovnoho Sudu Ukrainy u stanovlenni prava na sudovy zakhyst v administratyvnykh sudakh Ukrainy* [The role of the Constitutional Court of Ukraine and the Supreme Court of Ukraine in establishing the right to judicial protection in administrative courts of Ukraine.]. *Advokat*. No. 4. No. (115), 2010. P. 39–43.

Дата надходження: 26.10.2018 р.